Bir Seferde 3 Talâk Geçerli midir?

Soru: Bir mecliste kişi aynı anda hanımını üç talakla boşarsa kaç boşama tahakkuk eder? Buradaki bir takım hocalar bunun 1 talak olacağını söylüyorlar. Acaba doğrusu nedir?

Cevap: *"Bir mecliste verilen üç talak tercihe şayan olan (tercih edilen) görüşe göre üç olarak geçerli olur."* Lakin bir talak olarak geçerli olacağını söyleyenler de olmuştur. Onlara göre bu şekildeki bir talak verme çeşidi sünnete uygun olmadığından dolayı bu uygunsuzluk hükme de yansıyacağından bir talak gerçekleşecektir. Bu işin nazarî ve aklî cihetidir.

BİR MECLİSTE 3 TALÂK HAKKINDA GÖRÜŞLER

Meselenin naklî boyutuna gelince; bir mecliste verilen üç talakın bir talak olacağı şeklindeki görüş seleften **İbn Abbas** (Radıyallahu Anh)'a nisbet edilmektedir. Ancak bu nispet sadece ve sadece İbn Abbas (Radıyallahu Anh)'in talebesi **Tavus**'tan nakledilmektedir. Mesele hakkında detaylı bilgiler veren **İbn Abdilber**, Tavus'un bu naklinin pek de sıhhatli olmadığını savunur. Zira azadlı kölesinin Tavus'tan yaptığı bir meclisteki talakın üç talak olarak vaki olacağı şeklindeki rivayet bu kavlin Tavus' a nispetine bile şüphe düşürmektedir. O halde ortaya bu durumla alakalı bir takım şüpheler çıkmış oluyor. Bunların bir kısmını sıralayacak olursak:

1. İbn Abbas'tan bu nakli sadece ve sadece bir talebesi (Tavus)'un rivayet etmesi,
2. Tavus'un azadlı kölesi **Ebussahba**'nın Tavus Rahimehullah'ın bu mesele hususunda aynı mecliste verilen üç talakın üç talak olarak vaki olacağı ve **hürmet-i ğaliza**'yı gerektireceğine dair fetva verdiğini nakletmesi,

- İbn Abbas (Radıyallahu anh)'in diğer talebelerinin kendisinden bu şekilde bir fetvayı nakletmek şöyle dursun aksi istikametteki bir fetvayı nakletmeleri,

1. Bu aksi istikametteki fetvayı rivayet edenlerin sayılarının bir hayli fazla olması ve haber-i vahid olarak gelen bu rivayetin bunlara ters düşmesi sebebiyle alınamayacağı,
2. **Hz. Ömer** döneminde bu meselenin sahabenin hazır bulunduğu mecliste Hz. Ömer'in ifadeleriyle üç talak olacağı şeklinde icmaya bağlanmış olması…

TEK TALÂK GEÇERLİ OLUR DİYENLER

Görüldüğü gibi, bu tarz şüpheler göz önünde bulundurularak meseleye bakıldığında bir talak vaki' olacağını söyleyenlerin delil ve gerekçe olarak ortaya sunduğu şeyler sanıldığı kadar da masum değildir. Kaldı ki; bu görüşü tercih edenler fakih olmadıkları söylenen **Haccac b. Arta** ile **Muhammed b. İshak**'tır. Ve daha sonraki dönemlerde icmaı yarması ve çeşitli şazlıklarıyla bilinen **İbn Teymiye**'yi de bu arada unutmamalıdır.[1]

Bir mecliste verilen üç talakın üç talak olarak vaki olacağını söyleyenlerin

delillerini kısaca serdedip meseleyi bitirelim:

1. **Harun b. Antere** babasından rivayet etmiştir ki o şöyle dedi: Biz bir ara İbn Abbas (Radıyallahu Anh) ile birlikte oturuyorduk. Bir adam geldi ve "Ey İbn Abbas! Ben hanımımı yüz talakla boşadım, ancak ben bunu ona bir kerede söyledim" dedi. İbn Abbas (Radıyallahu Anh) da ona "Hanımın senden üç bayin talakla boş olmuştur. Geriye kalan doksan yedinin vebali senin boynunadır" şeklinde cevap vermiştir.
2. **Said b. Cübeyr**, **Mücahid, Ata**, **Amr b. Dinar** (Rahimehumullah) ve başkaları İbn Abbas (Radıyallahu Anh)' tan bir kerede toplu olarak verilen üç talakın lazım ve vakı olacağını söylediğine dair nakiller yapmışlardır.

- İmran b. Husayn (Radıyallahu Anh)' e bir mecliste hanımını üç kere boşayan kimsenin durumundan sorulmuş, o da "Bu adam Rabbine asi olmuş ve hanımı ona haram olmuştur" şeklinde fetva vermiştir.[2]

1. **Ebu Hureyre** ve İbn Abbas (Radıyallahu Anhuma)' tan naklolunduğuna göre bakire hanımını üç kez boşayan kimse hakkında "O kadın başka biriyle nikâhlanıp cinsel ilişkiye girmedikçe boşayan kimseye helal olmayacağı" şeklinde fetva vermişlerdir.[3]
2. Bu mesele hususunda üç talakın vaki olacağı şeklinde fetva veren âlimler; Malik, Şafii, Ebu Hanife bu mezheplere müntesip tüm ulema, **Sevrî**, **İbn Ebi Leylâ**, **Evzaî**, **Leys b. Sa'd**, **Osman el-Betti**, **Ubeydullah b. Hasen**, **Hasan b. Hayy**, **Ahmed b. Hanbel**, **İshak b. Rahûye**, **Ebu Sevr**, **Ebu Ubeyd**, **İbn Cerir et-Taberî**,[4] ve bütün bir ümmettir.

Bunca hüccetten sonra çıkıp, bu meselede bir talakın vaki olacağını söylemek hangi ilim ve iz'anla bağdaşır, bunu kestirmek gerçekten güçtür. Sözüm ona, bir talak vaki olacağı şeklindeki fetvayı vererek, ailelerin yıkılmaması gerekçesinin arkasına sığınanlar, tam da aksine aileleri tarumar ettiklerinin farkına ne zaman varacaklar? Talak lafzını ağzına sakız yaparak, eften püften sebeplere binaen hanımını boşayanlar aileyi yıkmış olmayacak, bu işi kılıfına uyduramadığı ve bir talak vaki' olur diyerek boşayan kimse adına Cehennem' e girmeyi göze alamadığı için hoca aile yıkan olacak? "Sahiden bu terazinin kaç kefesi vardır?" Sormak hakkımız değil mi?

BOŞANMAK İÇİN MEŞRU ŞARTLAR BULUNMASI GEREKLİ Mİ?

İşin nazarî cihetine gelecek olursak, bidat boşama olduğu şeklindeki gerekçeyle bu talakın bir talak olarak vaki' olacağını söyleyenler şu noktayı kaçırmaktadırlar:

Nikâh'a girmek yani nikâhlı sayılabilmek için bir takım şartlar koşulmuştur ki; bu şartlara riayet etmeyen kimsenin nikâhlı sayılması mümkün değildir. Ancak nikahı bozmak için meşru' şartların bulunması ille de gerekli olan bir şey değildir. Bu durum tıpkı namaza girebilmek için Tekbir veya sena ifadelerinin mutlaka gerekli olması ve namazdan meşru bir biçimde çıkabilmek için de Selam ile çıkmasının gerekmesi gibidir.

Ne var ki; kişi namazdan çıkmak için kendisine meşru' yol olarak tayin edilen selam vermeyi terk edip konuşarak da namazdan çıkabilir. Aynı şekilde nikâh da her ne kadar ibtidai anlamda oluşabilmesi bakımından bir takım meşru'

şartları gerektiriyorsa da, bozulması anlamında bu şartları gerektirmemektedir. Öyleyse bidat dahi olsa, bir andaki üç boşamanın “üç” olarak vaki’ olmasına bu şekildeki bir aklî mani’ de engel teşkil etmez.[5]

Measselame… [6]

---

*[1] İbn Teymiye’ nin bu şekildeki fetvası Takiyyuddin es-Sübki tarafından **“ed-Dürretu’l-Mudiyye fi’r-Reddi alâ ibn Teymiyye”** şeklindeki bir risaleyle cevaplanmıştır.*

*[2] Tamamı için Bkz. **İbn Abdilber, el-İstizkâr** 17/ 11-15, Daru Kuteybe Beyrut, Daru’l-Va’y, Kahire 1414 B.1*

[3] Ebu Cafer et-Tahavi, Şerhu Meani’l-Âsâr, II/ 421 Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 2006 B.2

[4] *İbn Abdilber, a.g.e., 17/ 19*

[5] *et-Tahavi, a.g.e. II/ 422-423*

*[6] Bu konu hakkında daha geniş malumat için İmam el-Kevserî’ nin **el-İşfak alâ ahkâmi’t-Talak’** ı incelenebilir (Bkz. 223-255 el-Fıkh ve Usulu’l-Fıkh içerisinde), Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, 1425, B.1*